

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

**ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ОК 15. ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ

Освітньої програми:	Дошкільна освіта
Рівня вищої освіти:	першого (бакалаврського)
на здобуття освітнього ступеню:	бакалавра
за спеціальністю:	012 Дошкільна освіта
галузі знань:	01 Освіта / Педагогіка

Робоча програма: ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ галузі знань
01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта

Розробник: викладач Максимчук Наталія Станіславівна

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Протокол № 1 від 27 серпня 2021 року

Завідувачка кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

 доц. Мельничук Л. Б.

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету

Протокол № 1 від 27 серпня 2021 року

Голова навчально-методичної комісії доц. Сойко І. М.

Гарант освітньо-професійної програми 012 Дошкільна освіта доц. Пагута Т. І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3/3 Загальна кількість годин (денна/заочна форми навчання) – 90/90 год. Кількість змістових модулів – 1	Рівень вищої освіти перший (бакалаврський) Галузь знань 01 Освіта /Педагогіка Спеціальність: 012 Дошкільна освіта	Нормативна	
		Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
		4-й	4-й
		Лекції	
		16 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	8 год.
		Лабораторні	
		16 год.	8 год.
		Самостійна робота	
42 год.	66 год.		
Вид контролю: екзамен			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 012 Дошкільна освіта за освітньо-професійною програмою Дошкільна освіта.

Мета: «Основи природознавства з методикою» як навчальна дисципліна передбачає засвоєння майбутніми вихователями дітей раннього та дошкільного віку знань про використання природи у навчально-виховній роботі з дітьми дошкільного віку.

Завдання: оволодіння майбутніми вихователями закладів дошкільної освіти системою знань про особливості природних умов України, історію розвитку в педагогічній науці поглядів на використання природи як засобу та становлення методики ознайомлення з природою; опанування знань про завдання, зміст, форми та методи роботи щодо ознайомлення з природою дітей дошкільного віку; формування навичок використання об'єктів і явищ природи у роботі з дітьми дошкільного віку; самостійного набуття природознавчих знань шляхом спостережень, експериментів, роботи з довідковою літературою; формування любові до природи України, прагнення оберігати та примножувати її багатства; розвиток екологічного чуття.

Під час лекційних, практичних та лабораторних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою» студенти, майбутні вихователі дітей раннього та дошкільного віку, **набувають таких програмних компетентностей: КЗ (загальні компетентності) та КС спеціальні (фахові) компетентності.**

Загальні компетентності:

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні (фахові) компетентності:

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

Результати навчання за дисципліною: опанування курсу «Основи природознавства з методикою» забезпечить наступні результати:

ПРН 1. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПРН 7. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПРН 15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПРН 18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ПРИРОДА УКРАЇНИ. СТВОРЕННЯ У ЗДО УМОВ ДЛЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ.

Тема 1. Природні умови України. Значення вивчення природи рідного краю у професійній підготовці дошкільних працівників.

Природні умови України. Характеристика екологічної ситуації. Взаємозв'язок елементів природного комплексу.

Геологічне положення та рельєф України. Вплив рельєфу на інші компоненти природного комплексу, врахування рельєфу в діяльності людини. Характеристика основних елементів у рельєфі України. Основні височини та низовини, їх особливості.

Гірські райони України. Своєрідність природи Українських Карпат та Кримських гір.

Клімат України, його загальна характеристика. Закономірності формування клімату, кліматотвірні фактори. Прогнозування погоди та використання місцевих ознак погоди у роботі з дітьми дошкільного віку.

Ґрунти України. Склад ґрунту та його утворення, родючість як основна характеристика ґрунту. Значення ґрунту як середовища існування живої природи (рослин, тварин). Характеристика ґрунтів, поширених в Україні. Охорона ґрунту. Формування у дошкільнят бережливого ставлення до природних ресурсів.

Води України. Роль води у природі, найважливіші властивості води. Характеристика водних ресурсів України. Проблеми охорони води та збереження водних ресурсів. Формування у дошкільнят умінь економно використовувати воду.

Література: Основна: 4, 13, 14, 15, 19, 21, 29, 46. Допоміжна: 26, 40, 47, 54, 57.

Тема 2. Рослинний світ України. Роль рослин у природі та житті людини. Різноманітність рослинного світу України. Зональні та а зональні закономірності поширення рослинності. Поняття про природні рослинні угруповання - фітоценози. Штучні фітоценози як результат впливу людини на світ рослин (парки, сквери, газони, лісопарки тощо).

Найпоширеніші природні фітоценози, їх характерні риси. Фітоценоз лісу, його ознаки. Види лісів, основні лісоутворюючі породи лісів України. Характеристика основних ярусів лісової рослинності (дерева, кущі, трав'янисті рослини, мохи та лишайники). Взаємозв'язки у рослинних угрупованнях, пристосування трав'янистих рослин до життя у лісі.

Луки як фітоценоз, види луків. Особливості життя рослин у заплавних луках, у сухих степах, на високогірних луках. Основні групи лучної рослинності (злаки, бобові, різнотрав'я), їх характеристика.

Фітоценоз водойми, основні яруси рослин цього фітоценозу. Спільні ознаки водних рослин.

Культурні рослини, їх походження. Характеристика основних культурних рослин: харчові культури (хлібні злаки, родини овочеві, олійні, плодові та ягідні), кормові, текстильні та технічні культури.

Література: Основна: 4, 13, 14, 15, 19, 21, 29, 46. Допоміжна: 26, 40, 47, 54, 57.

Тема 3. Тваринний світ України. Роль тварин у природі та значення їх у житті людини. Різноманітність тваринного світу, систематика тварин. Принципи відбору змісту знань дітей дошкільного віку про тварин.

Поняття про взаємозв'язок живого організму, його будови та функцій з середовищем існування. Пристосування окремих груп тварин до існування у різноманітних природних середовищах.

Клас комах - представники типу членистоногих, найважливіші особливості будови та пристосування до умов існування. Ознайомлення дітей з комахами, виховання бережливого ставлення до комах.

Клас риби - типові мешканці водного середовища. Пристосування риб до життя у водному середовищі.

Клас земноводні. Особливості будови та пристосування до життя на межі водного та наземно-повітряного середовищ. Ознайомлення дітей з окремими представниками класу земноводних, формування позитивного ставлення до них.

Клас птахи. Особливості будови та поведки птахів, що відображають пристосування до польоту. Відмінності у будові окремих частин тіла птахів, пристосування до різних умов життя (дзьоби комахоїдних та зерноїдних птахів, лапи водоплавних птахів тощо). Ознайомлення дітей з представниками класу птахів, виховання турботливого ставлення до них.

Клас ссавці. Особливості будови ссавців та пристосування їх до умов існування. Дикі та свійські тварини. Ознайомлення дошкільнят з найпоширенішими представниками ссавців. Охорона тварин.

Література: Основна: 4, 13, 14, 15, 19, 20, 21, 29, 46. Допоміжна: 26, 40, 47, 54, 57.

Тема 4. Природні зони та фізико-географічне районування. Поняття про фізико-географічне районування території. Одиниці фізико-географічного районування. Природні зони. Українське Полісся - фізико-географічна провінція зони мішаних лісів Євразії. Природні умови та народногосподарське значення Українського Полісся. Зона лісостепу, особливості природи лісостепової зони. Степова зона, її характеристика, Північна та Південна підзони зони степів. Особливості природи субтропічної зони - Південного узбережжя Криму.

Література: Основна: 4, 13, 14, 15, 19, 21, 29, 46. Допоміжна: 26, 40, 47, 54, 57.

Тема 5. Сезонні явища у природі. Значення вивчення людиною сезонних змін у природі. Народна фенологія як скарбниця багаторічних спостережень за сезонними явищами. Причини сезонних змін у неживій та зайвій природі. Астрономічні та фенологічні межі пір року. Характеристика основних кліматичних сезонів.

Сезонні явища в неживій природі. Сезонні зміни в рослин (зміна забарвлення листя, листопад, зимовий спокій весняне цвітіння та дозрівання плодів), їх пристосувальне значення. Сезонні явища в житті тварин (ліняння, сезон міграції, зимова сплячка та заціпеніння), фізіологічна природа та пристосувальне значення цих явищ. Ознайомлення дітей дошкільного віку з сезонними явищами.

Література: Основна: 4, 13, 14, 15, 19, 21, 29, 46. Допоміжна: 26, 31, 32, 33, 34, 40, 47, 54, 55, 57.

Тема 6. Куток природи в ЗДО. Кімнатне квітникарство. Поняття про екологізацію предметно-розвивального середовища ЗДО як один з принципів дошкільної освіти. Куток природи як основна база ознайомлення дітей з природою. Навчально-виховне значення кутка природи. Вимоги до відбору об'єктів кутка природи: врахування можливостей утримання об'єктів в умовах жилого

приміщення, безпечність для дітей, відповідність вимогам програми, доступність догляду тощо. Вимоги до розміщення об'єктів кутка природи. Способи організації кутка природи в приміщенні групи та в спеціальному приміщенні («екологічна кімната», зимовий садок тощо). Постійні та тимчасові мешканці кутка природи.

Кімнатне квітникарство у ЗДО. Значення кімнатних рослин. Різноманітність кімнатних рослин, особливості утримання рослин різних груп. Прийоми догляду за кімнатними рослинами, навчання дошкільників доглядати за кімнатними рослинами.

Утримання риб у кутку природи. Птахи у кутку природи. Ссавці – постійні мешканці кутка природи.

Література: Основна: 4, 6, 10, 13, 14, 15, 18, 19, 22, 29, 45. Допоміжна: 18, 41, 46, 56.

Тема 7. Ділянка ЗДО. Значення ділянки ЗДО як бази для ознайомлення дітей з природою. Вимоги до планування і озеленення ділянки. Основні елементи озеленення (захисна смуга, живоплоти, газони, квітники, дерева та кущі на майданчиках), добір рослин, їх біологія і агротехніка. Влаштування на території ЗДО моделей природних фітоценозів (куточків лісу, луків), штучної водойми.

Город та плодово-ягідний сад на ділянці ЗДО, їх планування. Добір овочевих культур для вирощування на городі, їх агротехніка, навчання дошкільників вирощувати городні культури. Добір плодкових дерев та ягідних культур для саду. Посадка саду та догляд за ним у різні пори року.

Тварини на ділянці дитячого садка. Влаштування тимчасового житла для тварин кутка природи у літній період. Утримання дрібних свійських тварин на ділянці (курей, кролів), влаштування кліток, догляд за ними. Приваблювання птахів на ділянку дитячого садка, влаштування «пташиного стовпа», вивішування годівниць, поїлок, штучних гніздівель для птахів.

Література: Основна: 4, 5, 10, 13, 14, 15, 17, 19, 22, 29, 42, 45. Допоміжна: 19, 46, 47.

Тема 8. Теоретичні основи ознайомлення дітей з природою. Методика ознайомлення дітей з природою як наука про використання природи у вихованні та всебічному розвитку дітей дошкільного віку. Теоретичні основи методики ознайомлення дітей з природою як науковою дисципліною. Зв'язок методики з дошкільною педагогікою та дитячою психологією.

Література: Основна: 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 19, 22, 29, 43, 45. Допоміжна: 18, 19, 29, 41, 47.

Тема 9. Завдання і зміст ознайомлення дошкільників з природою. Природа як фактор загального психічного розвитку дитини. Визначення основних завдань розумового, морального, естетичного та фізичного виховання дітей у ході ознайомлення їх з природою на основі сучасних наукових психолого-педагогічних досліджень (Н.Виноградова, Т.Куликова, Н.Лисенко, Л.Маневцова, С.Ніколаєва, З.Плохій, Н.Рижова, П.Саморукова, І.Хайдурова, Н.Яришева та ін.). Екологічне виховання дітей.

Аналіз сучасних програм ознайомлення дітей з природою та екологічного виховання.

Література: Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 13, 14, 15, 19, 22, 23, 28, 29, 39, 40, 45. Допоміжна: 1, 2, 6, 19, 24, 25, 27, 28, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ.

Тема 10. Загальна характеристика наочних методів пізнання природи. Значення наочних методів у роботі з дітьми дошкільного віку. Класифікація наочних методів, безпосередні (спостереження природи та праці людей у природі) та опосередковані (використання ілюстративного матеріалу, моделей тощо) наочні методи навчання.

Спостереження – основний метод ознайомлення з природою. Навчально-виховне значення спостережень як методу пізнання природи. Характеристика спостереження як пізнавальної діяльності. Структура спостереження як методу ознайомлення дітей з природою. Види спостережень за тривалістю, за змістом, за дидактичною метою, за способом керівництва. Методичні прийоми керівництва спостереженнями природи дітей різного віку.

Використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні з природою. Значення використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні дітей з природою. Види ілюстративного матеріалу. Методика використання дидактичних картин та фотоілюстрацій у роботі з дітьми різних

вікових груп. Своєрідність використання репродукцій художніх картин у роботі щодо ознайомлення дошкільників з природою. Використання технічних засобів для демонстрації наочного матеріалу на заняттях та в повсякденному житті. Методика показу дітям діафільмів та кінофільмів. Використання аудіо- та відеозасобів (магнітофон, телевізор, мультимедійний проектор) в ознайомленні дітей з природою.

Моделі та моделювання в ознайомленні з природою. Моделі та моделювання у ознайомленні з природою, їх навчально-виховне та розвивальне значення. Види моделей. Моделювання динаміки розвитку різноманітних об'єктів та явищ природи як особливий вид пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку. Поєднання моделей з іншими методами ознайомлення з природою.

Література: Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 19, 22, 29, 41, 43, 45. Допоміжна: 19, 21, 22, 23, 47, 55.

Тема 11. Загальна характеристика практичних методів пізнання природи. Роль і місце практичних методів у роботі з дошкільниками. Класифікація практичних методів ознайомлення дітей з природою. Значення праці в природі як методу ознайомлення дітей з природою. Зміст праці в природі дітей різного віку. Форми організації праці дітей у природі. Методичне керівництво працею дітей різного віку. Використання ігрових прийомів у керівництві працею дітей молодшого дошкільного віку. Показ та вправління як основні прийоми формування у дітей трудових умінь.

Ігрові методи ознайомлення з природою. Роль і місце різноманітних видів ігор в ознайомленні дітей з природою. Дидактичні ігри природничого змісту, їх види та методика проведення з дітьми різного віку. Ігрові прийоми в ознайомленні дітей з природою. Екологічний тренінг як один з варіантів ігрового вправління дітей у встановленні взаємозв'язків у природі.

Метод «екологічних проектів» як один з практичних методів ознайомлення з природою дітей старшого дошкільного віку, методика організації з дітьми практично-пошукової діяльності.

Нескладні дослідження. Нескладні дослідження як метод ознайомлення дітей з природою. Дослід як вид спостереження, що організовується у спеціальних умовах і передбачає пошукові дії дітей. Види та зміст елементарних дослідів із об'єктами та явищами природи. Структура нескладного дослідження та прийоми керівництва пізнавальною діяльністю дітей старшого дошкільного віку на різних етапах дослідження.

Література: Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 17, 19, 22, 29, 43, 45. Допоміжна: 5, 19, 41, 46, 47, 58.

Тема 12. Загальна характеристика словесних методів пізнання природи. Значення словесних методів у ознайомленні з природою дошкільного віку. Психологічні основи використання словесних методів у навчанні дошкільнят. Класифікація словесних методів ознайомлення дітей з природою.

Розповіді вихователя як метод ознайомлення дітей з природою. Види розповідей та загальні вимоги до них. Мовні логічні завдання як особливий вид розповіді.

Бесіда як метод ознайомлення дітей з природою. Види бесід та вимоги до їх проведення. Взаємозв'язок бесід з іншими методами ознайомлення дітей з природою.

Використання книги в ознайомленні з природою. Дитяча художня література як засіб ознайомлення дошкільників з природою. Використання у ознайомленні з природою різноманітних літературних жанрів (казок та реалістичних оповідань, віршів, загадок тощо). Методика використання природознавчої книжки в різних вікових групах ЗДО.

Література: Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 19, 22, 29, 38, 43, 45. Допоміжна: 4, 19, 26, 41, 47, 55.

РОЗДІЛ 3. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ.

Тема 13. Заняття як основна форма ознайомлення з природою. Основні форми ознайомлення дітей з природою. Необхідність використання різноманітних форм. Фронтальні, групові та індивідуальні форми організації роботи з ознайомлення з природою у ЗДО.

Заняття як важлива форма організації навчання дошкільників. Види і типи занять з ознайомлення дітей з природою в різних вікових групах. Структура заняття. Особливості методики проведення занять з ознайомлення дітей з природою у різних вікових групах. Своєрідність комплексних та інтегрованих занять як форми ознайомлення дітей з природою. Методика проведення занять з ознайомлення з природою у різновіковій групі.

Література: Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 22, 23, 33, 34, 35, 40, 43, 45. Допоміжна: 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 30, 31, 32, 33, 34, 55.

Тема 14. Експерсії в природу. Експерсії в природу як форма організації роботи з дошкільниками. Тематика та види експерсій природничого змісту. Структура експерсії. Методика підготовки до експерсії та її проведення. Післяексперсійна робота, спрямована на закріплення, узагальнення та систематизацію отриманих знань.

Література: Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 19, 22, 29, 36, 37, 43, 45. Допоміжна: 19, 30, 31, 32, 33, 34, 46.

Тема 15. Цільові та щоденні прогулянки. Цільова прогулянка як форма роботи щодо ознайомлення з природою, відмінність її від експерсії. Методика проведення цільової прогулянки. Щоденні прогулянки на майданчику ЗДО, їх значення у ознайомленні з природою. Структура щоденної прогулянки. Зміст фенологічних спостережень на щоденних прогулянках. Методи та прийоми роботи вихователя під час прогулянки.

Література: Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 19, 22, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 43, 45. Допоміжна: 17, 19, 30, 31, 32, 33, 34, 46, 47, 58.

Тема 16. Засоби фіксації знань дітей про природу. Ведення календарів природи і погоди. Складання гербаріїв, колекцій, букетів. Повсякденні спостереження, праця і пошукова діяльність дошкільників у кутку природи. Свята та розваги на природничому матеріалі.

Література: Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 19, 22, 23, 29, 37, 40, 43, 45. Допоміжна: 19, 41, 46, 47.

РОЗДІЛ 4. ПЛАНУВАННЯ ТА ОБЛІК РОБОТИ ЩОДО ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ.

Тема 17. Планування та облік роботи з ознайомлення з природою. Значення планування роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Відображення завдань ЗДО в галузі екологічного виховання дітей у річному плані роботи ЗДО. Методика планування навчально-виховної роботи щодо ознайомлення з природою у перспективному та календарному (щоденному) планах роботи вихователя. Планування системи занять, експерсій та прогулянок. Планування роботи екологічного гуртка чи студії.

Література: Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 19, 22, 23, 28, 29, 37, 39, 40, 45. Допоміжна: 6, 19, 31, 32, 33, 34, 41.

Тема 18. Методичне керівництво роботою з ознайомлення з природою. Методичне керівництво роботою з ознайомлення дітей з боку завідувачої та методиста ЗДО. Організація роботи методичного кабінету ЗДО, як методичної бази для ознайомлення дітей з природою.

Література: Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 19, 22, 23, 28, 29, 37, 39, 40, 45. Допоміжна: 6, 19, 31, 32, 33, 34, 41.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	Усьо- го	Л	П	Лб	С.р.	І.р.	Усьо- го	Л	П	Лб	С.р.	І.р.
РОЗДІЛ І. ПРИРОДА УКРАЇНИ. СТВОРЕННЯ В ЗДО УМОВ ДЛЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ												
Тема 1. Природні умови України	2	–	–	–	2	–	3	–	–	–	3	–

Тема 2. Рослинний світ України	4	–	2	–	2	–	3	–	–	–	3	–
Тема 3. Тваринний світ України	4	–	2	–	2	–	3	–	–	–	3	–
Тема 4. Природні зони та фізико-географічне районування	2	–	–	–	2	–	3	–	–	–	3	–
Тема 5. Сезонні явища в природі	2	–	–	–	2	–	3	–	–	–	3	–
Тема 6. Куток природи в ЗДО	6	2	2	–	2	–	5	2	–	–	3	–
Тема 7. Ділянка ЗДО	6	2	2	–	2	–	5	2	–	–	3	–
Тема 8. Теоретичні основи ознайомлення дітей з природою	6	2	2	–	2	–	6	2	2	–	3	–
Тема 9. Завдання і зміст ознайомлення дошкільників з природою	4	–	–	2	2	–	6	–	–	2	3	–
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ												
Тема 10. Загальна характеристика наочних методів пізнання природи	7	2	2	–	3	–	7	–	2	–	5	–
Тема 11. Загальна характеристика практичних методів пізнання природи	7	2	2	–	3	–	7	–	2	–	5	–
Тема 12. Загальна характеристика словесних методів пізнання природи	7	2	2	–	3	–	7	–	2	–	5	–
РОЗДІЛ 3. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ												
Тема 13. Заняття як основна форма ознайомлення з природою	9	2	–	4	3	–	9	2	–	2	5	–
Тема 14. Екскурсії в природу	9	2	–	4	3	–	7	–	–	2	5	–
Тема 15. Цільові та щоденні прогулянки	7	–	–	4	3	–	5	–	–	2	5	–
Тема 16. Засоби фіксації знань дітей про природу	4	–	–	2	2	–	4	–	–	–	3	–
РОЗДІЛ 4. ПЛАНУВАННЯ ТА ОБЛІК РОБОТИ ЩОДО ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ												
Тема 17. Планування та облік роботи з ознайомлення з природою	2	–	–	–	2	–	4	–	–	–	3	–
Тема 18. Методичне керівництво роботою з ознайомлення з природою	2	–	–	–	2	–	3	–	–	–	3	–
РАЗОМ:	90	16	16	16	42	–	90	8	8	8	66	–

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 2. Рослинний світ України	2
2.	Тема 3. Тваринний світ України	2
3.	Тема 6. Куток природи в ЗДО	2
4.	Тема 7. Ділянка ЗДО	2
5.	Тема 8. Теоретичні основи ознайомлення дітей з природою	2/2
6.	Тема 10. Загальна характеристика наочних методів пізнання природи	2/2
7.	Тема 11. Загальна характеристика практичних методів пізнання природи	2/2
8.	Тема 12. Загальна характеристика словесних методів пізнання природи	2/2
	Разом:	16/8

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 9. Завдання і зміст ознайомлення дошкільників з природою	2/2
2.	Тема 13. Заняття як основна форма ознайомлення з природою	4/2

3.	Тема 14. Експерсії в природу	4/2
4.	Тема 15. Цільові та щоденні прогулянки	4/2
5.	Тема 16. Засоби фіксації знань дітей про природу	2
	Разом:	16/8

7. Самостійна робота

Тема 1. Природні умови України (2/3 год.).

Підготувати повідомлення на тему: «Екологічна ситуація України».

Тема 2. Рослинний світ України (2/3 год.).

Підготувати презентацію про рослини Червоної книги України, які використовуються вихователями при ознайомленні дошкільників з природою.

Тема 3. Тваринний світ України (2/3 год.)

Підготувати презентацію про тварин Червоної книги України, які використовуються вихователями при ознайомленні дошкільників з природою.

Тема 4. Природні зони та фізико-географічне районування (2/3 год.).

Позначити на контурній карті України: природні зони України; фізико-географічні області Полісся; фізико-географічні провінції лісостепу та степу; відомі заповідники, створені для збереження унікальної природи різних куточків України.

Тема 5. Сезонні явища в природі (2/3 год.).

Підготувати презентацію на одну з тем: «Природа восени», «Природа взимку», «Природа навесні», «Природа влітку».

Тема 6. Куток природи в ЗДО (2/3 год.).

Підготувати повідомлення «Умови утримання кімнатних рослин».
Охарактеризувати поняття: «бонсай», «флорарій».

Тема 7. Ділянка ЗДО (2/3 год.).

Охарактеризувати поняття: «клумба», «рабатка», «бордюр», «міксбортер», «солітер», «група», «масив», «модульний квітник», «рокарій», «розарій», «квітник з килимових рослин».

Тема 8. Теоретичні основи ознайомлення дітей з природою (2/3 год.).

Підготувати повідомлення на тему: «Формування дитини засобами природи в педагогічній концепції С.Ф. Русової».

Тема 9. Завдання і зміст ознайомлення дошкільників з природою (2/3 год.).

Підготувати повідомлення на тему: «Пізнання дітьми природного довкілля у пошуково-дослідницькій діяльності за програмою “Маленькі дослідники” (авт. Т. Шумер, І. Сергєєва)».

Тема 10. Загальна характеристика наочних методів пізнання природи (3/5 год.).

Підготувати повідомлення на тему: «Метод моделювання в ознайомленні дітей старшого дошкільного віку з природою».

Тема 11. Загальна характеристика практичних методів пізнання природи (3/5 год.).

Підготувати повідомлення «Вплив праці у кутку природи на особистісне становлення дітей дошкільного віку».

Тема 12. Загальна характеристика словесних методів пізнання природи (3/5 год.).

Скласти словесно-логічних завдання про об'єкти та явища природи.

Тема 13. Заняття як основна форма ознайомлення з природою (3/5 год.).

Розробити конспект заняття на тему: «У ліс по гриби». Підібрати засоби наочності до заняття.

Тема 14. Екскурсії в природу (3/5 год.).

Розробити конспект заняття «Екскурсія до водойми».

Тема 15. Цільові та щоденні прогулянки (3/5 год.).

Розробити конспект прогулянки «З гостинцями до годівнички».

Тема 16. Засоби фіксації знань дітей про природу (2/3 год.).

Підготувати повідомлення «Закріплення знань дітей про природу під час свят та розваг».

Тема 17. Планування та облік роботи з ознайомлення з природою (2/3 год.).

Скласти план роботи екологічної лабораторії «Природолюби».

Тема 18. Методичне керівництво роботою з ознайомлення з природою (2/3 год.).

Підготувати повідомлення «Роль завідувача і старшого педагога в організації роботи з ознайомлення дітей з природою».

Разом самостійної роботи: 42 год. / 66 год.**8. Завдання для опрацювання тем дисципліни**

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ПРИРОДА УКРАЇНИ. СТВОРЕННЯ У ЗДО УМОВ ДЛЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ				
Тема 1. Природні умови України.	Опрацювання теоретичного матеріалу «Природні умови України»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, есе «Екологічна ситуація України»	Основна: 4, 13, 14, 15, 19, 21, 29, 46. Допоміжна: 26, 40, 47, 54, 57.	1
Тема 2. Рослинний світ України.	Підготовка до практичного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу «Різноманітність рослинного світу України»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Рослини Червоної книги України», проєкт про одну з рослин, поширених в Україні (відомості про походження та використання рослини, легенди, перекази, казки, вірші, загадки, прислів'я, приказки, народні прикмети, наочність, аудіо- та відеоматеріали)	Основна: 4, 13, 14, 15, 19, 21, 29, 46. Допоміжна: 26, 40, 47, 54, 57.	4
Тема 3. Тваринний світ України.	Підготовка до практичного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу «Різноманітність	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Тварини Червоної книги України», проєкт про одну з тварин, поширених в Україні (відомості про походження та значення тварини, легенди,	Основна: 4, 13, 14, 15, 19, 20, 21, 29, 46. Допоміжна: 26, 40, 47, 54, 57.	4

	тваринного світу України»	перекази, казки, вірші, загадки, прислів'я, приказки, народні прикмети, наочність, аудіо- та відеоматеріали)		
Тема 4. Природні зони та фізико-географічне районування.	Опрацювання теоретичного матеріалу «Поняття про фізико-географічне районування території України»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, есе «Охорона природи у природних зонах України»	Основна: 4, 13, 14, 15, 19, 21, 29, 46. Допоміжна: 26, 40, 47, 54, 57.	1
Тема 5. Сезонні явища у природі.	Опрацювання теоретичного матеріалу «Ознайомлення дітей дошкільного віку з сезонними явищами»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Календар природи осені (зими, весни, літа)», проєкт про один із місяців року (відомості про походження назви місяця, легенди, перекази, казки, вірші, загадки, прислів'я, приказки, народні прикмети, наочність, аудіо- та відеоматеріали)	Основна: 4, 13, 14, 15, 19, 21, 29, 46. Допоміжна: 26, 31, 32, 33, 34, 40, 47, 54, 55, 57.	4
Тема 6. Куток природи в ЗДО.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу «Куток природи як основна база ознайомлення дітей з природою»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Найкорисніші кімнатні рослини для ЗДО», повідомлення «Бонсай і флорарій у дитячому садку»	Основна: 4, 6, 10, 13, 14, 15, 18, 19, 22, 29, 45. Допоміжна: 18, 41, 46, 56.	4
Тема 7. Ділянка ЗДО.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу «Значення ділянки ЗДО як бази для ознайомлення дітей з природою»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Ландшафтний дизайн як одна із складових розвиваючого простору ЗДО», складання плану влаштування на території ЗДО «Екологічної стежки» (опис елементів та зображення стежки у вигляді схеми)	Основна: 4, 5, 10, 13, 14, 15, 17, 19, 22, 29, 42, 45. Допоміжна: 19, 46, 47.	4
Тема 8. Теоретичні основи ознайомлення дітей з природою.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, опрацювання теоретичного	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація на одну з тем: «Значення природи в початковому навчанні дітей у педагогічній спадщині К.Д. Ушинського», «Формування дитини засобами природи в	Основна: 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 19, 22, 29, 43, 45. Допоміжна: 18, 19, 29, 41, 47.	4

	матеріалу «Методика ознайомлення дітей з природою як наука про використання природи у вихованні та всебічному розвитку дітей дошкільного віку»	педагогічній концепції С.Ф. Русової», «Місце природи у вихованні дитини в педагогічних ідеях В.О. Сухомлинського», есе «Виховний потенціал природи»		
Тема 9. Завдання і зміст ознайомлення дошкільників з природою.	Підготовка до лабораторного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу «Аналіз сучасних програм ознайомлення дітей з природою та екологічного виховання»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація на одну з тем: «Екологічне виховання дошкільників за програмою С. Ніколаєвої «Юний еколог»», «Пізнання дітьми природного довкілля у пошуково-дослідницькій діяльності за програмою «Маленькі дослідники» (авт. Т. Шумер, І. Сергєєва)», «Формування екологічної культури дошкільників за програмою «Екологічна скринька» (авт. Л. Лупійко)», есе «Роль природи у всебічному розвитку дітей»	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 13, 14, 15, 19, 22, 23, 28, 29, 39, 40, 45. Допоміжна: 1, 2, 6, 19, 24, 25, 27, 28, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53.	4
Тема 10. Загальна характеристика наочних методів пізнання природи.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу «Значення наочних методів у ознайомленні з природою дітей дошкільного віку»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Метод моделювання в ознайомленні дітей старшого дошкільного віку з природою», підбір засобів наочності до занять з ознайомлення з природою: натуральних (у живому і фіксованому вигляді): живі рослини і тварини, гербарії, колекції; образотворчих (об'ємні і плоскі): муляжі овочів та фруктів, предметні та сюжетні картинки, дидактичні картини, художні картини, ілюстрації, фотографії, листівки, дидактичний матеріал для настільних ігор (лото, доміно тощо), календар спостережень за природою; аудіовізуальних : мультфільми, відеофільми, навчальні комп'ютерні програми, телепередачі, слайди, презентації, аудіозаписи (класична музика, спів птахів, звуки природи тощо); моделей (статичні, динамічні) : Сонячної системи, сузір'я, глобус, моделі-картинки тощо.	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 19, 22, 29, 41, 43, 45. Допоміжна: 19, 21, 22, 23, 47, 55.	4

Тема 11. Загальна характеристика практичних методів пізнання природи.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу «Роль практичних методів у ознайомленні з природою дітей дошкільного віку»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Організація дослідницько-пізнавальної діяльності в ЗДО», створення «Скарбнички дидактичних ігор природничого змісту» та «Скарбнички дослідів», рекомендованих для ЗДО	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 17, 19, 22, 29, 43, 45.	4
Тема 12. Загальна характеристика словесних методів пізнання природи.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу «Значення словесних методів у ознайомленні з природою дітей дошкільного віку»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, Презентація «Екологічне виховання дошкільнят з використанням словесних логічних та творчих завдань», підбір художніх творів для читання на заняттях ознайомлення з природою на одну з тем: «Весна-чарівниця»; «Щедра осінь»; «Зимонька-зима»; «Літо-літечко»	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 19, 22, 29, 38, 43, 45. Допоміжна: 4, 19, 26, 41, 47, 55.	4
Тема 13. Заняття як основна форма ознайомлення з природою.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу «Заняття як важлива форма організації ознайомлення дітей з природою»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Методичні поради до проведення занять з ознайомлення з природою у дитячому садку», розробка конспекту заняття на одну з тем: «У ліс по гриби», «Весняні квіти», «Лікарські рослини», «Пернаті друзі» (підбір засобів наочності до заняття)	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 22, 23, 33, 34, 35, 40, 43, 45. Допоміжна: 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 30, 31, 32, 33, 34, 55.	4
Тема 14. Експерсії в природу.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу «Експерсії в природу як форма організації роботи з дошкільниками»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Вимоги до проведення експерсій за межі ЗДО», розробка конспекту експерсії на одну з тем: «Експерсія до водойми (восени, взимку чи навесні)», «Експерсія до весняного (осіннього чи зимового) лісу»	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 19, 22, 29, 36, 37, 43, 45. Допоміжна: 19, 30, 31, 32, 33, 34, 46.	4
Тема 15. Цільові	Підготовка до	Експрес опитування, складання	Основна: 1, 2,	4

та щоденні прогулянки.	лабораторного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу «Цільові та щоденні прогулянки як форми роботи щодо ознайомлення з природою»	термінологічного словника, презентація «Організація прогулянки в ЗДО», розробка конспекту прогулянки на одну з тем: «Осіння прогулянка», «Зимова прогулянка», «Весняна прогулянка»	3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 19, 22, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 43, 45. Допоміжна: 17, 19, 30, 31, 32, 33, 34, 46, 47, 58.	
Тема 16. Засоби фіксації знань дітей про природу.	Підготовка до лабораторного заняття, опрацювання теоретичного матеріалу «Характеристика засобів фіксації знань дітей про природу»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Закріплення знань дітей про природу під час свят та розваг», розробка календаря погоди і природи для дітей дошкільного віку	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 19, 22, 23, 29, 37, 40, 43, 45. Допоміжна: 19, 41, 46, 47.	4
Тема 17. Планування та облік роботи з ознайомлення з природою.	Опрацювання теоретичного матеріалу «Методика планування освітньої роботи щодо ознайомлення з природою»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, складання плану роботи екологічного гуртка (студії або лабораторії) «Друзі природи»	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 19, 22, 23, 28, 29, 37, 39, 40, 45. Допоміжна: 6, 19, 31, 32, 33, 34, 41.	1
Тема 18. Методичне керівництво роботою з ознайомлення з природою.	Опрацювання теоретичного матеріалу «Організація роботи методичного кабінету ЗДО, як методичної бази для ознайомлення дітей з природою»	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка електронної бібліотечки передового педагогічного досвіду вихователів ЗДО з екологічного виховання та ознайомлення дітей з природою	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 19, 22, 23, 28, 29, 37, 39, 40, 45. Допоміжна: 6, 19, 31, 32, 33, 34, 41.	1

9. Індивідуальні завдання

Тема 1. Природні умови України. Позначити на контурній карті України: кордони; крайні точки на Півночі, Півдні, Заході та Сході; географічний центр Європи та географічний центр України; столицю України, населений пункт у якому Ви народилися; основні височини та низовини, гірські масиви; моря, великі ріки та озера України.

Тема 2. Рослинний світ України. Підготувати проєкт про одну з рослин, поширених в Україні. До змісту включити відомості про походження та використання рослини, легенди, перекази, вірші, загадки, прислів'я, приказки, народні прикмети, пов'язані з цією рослиною.

Тема 3. Тваринний світ України. Підготувати проєкт про одну з тварин, поширених в Україні. До змісту включити відомості про походження та значення тварини, легенди, перекази, вірші, загадки, прислів'я, приказки, народні прикмети, пов'язані з цією твариною.

Тема 4. Природні зони та фізико-географічне районування. Підготувати проєкт про одну з природних зон України. До змісту включити відомості про розташування зони на карті України;

особливості рельєфу зони; особливості пір року в зоні; рослинний світ, наявність ендемічних представників серед рослин зони; тваринний світ, наявність ендемічних представників у тваринному світі зони; народно-господарське значення зони; охорону природи у природній зоні.

Тема 5. Сезонні явища в природі. Виписати приклади народних прикмет, прислів'їв, приказок, у яких відображаються результати багаторічних фенологічних спостережень за сезонними змінами у природі.

Тема 6. Куток природи в ЗДО. Скласти 2-3 біологічні характеристики кімнатних рослин за схемою: назва, батьківщина, зовнішній вигляд, розмноження, потреба в світлі, волозі, ґрунті. Народні назви рослин.

Тема 7. Ділянка ЗДО. Скласти приблизний план влаштування на території закладу дошкільної освіти «Екологічної стежки»: коротко описати елементи стежки, зобразити стежку у вигляді схеми.

Тема 8. Теоретичні основи ознайомлення дітей з природою. Підготувати повідомлення на тему: «Значення природи в початковому навчанні дітей у педагогічній спадщині К.Д. Ушинського».

Тема 9. Завдання і зміст ознайомлення дошкільників з природою. Підготувати повідомлення на тему: «Формування екологічної культури дошкільників за програмою «Екологічна скринька» (авт. Л. Лупійко)».

Тема 10. Загальна характеристика наочних методів пізнання природи. Розробити конспект спостережень за сезонними змінами в неживій природі та сезонними змінами у живій природі для дітей старшого дошкільного віку (сезон за вибором студента).

Тема 11. Загальна характеристика практичних методів пізнання природи. Підготувати повідомлення «Організація дослідницько-пізнавальної діяльності в ЗДО».

Тема 12. Загальна характеристика словесних методів пізнання природи. Підготувати повідомлення «Екологічне виховання дошкільнят з використанням словесних логічних завдань, творчих завдань».

Тема 13. Заняття як основна форма ознайомлення з природою. Розробити конспект заняття на тему: «Лікарські рослини». Підібрати засоби наочності до заняття.

Тема 14. Екскурсії в природу. Підготувати повідомлення «Вимоги до проведення екскурсій за межі ЗДО».

Тема 15. Цільові та щоденні прогулянки. Розробити тематику цільових прогулянок в природу для дітей дошкільного віку на одну з тем: «Осінні прогулянки», «Зимові прогулянки», «Весняні прогулянки», «Літні прогулянки».

Тема 16. Засоби фіксації знань дітей про природу. Підготувати сценарій свята на природничому матеріалі.

Тема 17. Планування та облік роботи з ознайомлення з природою. Скласти план роботи екологічного гуртка чи студії «Друзі природи».

Тема 18. Методичне керівництво роботою з ознайомлення з природою. Підготувати електронну бібліотечку передового педагогічного досвіду вихователів ЗДО з екологічного виховання та ознайомлення дітей з природою.

10. Методи навчання

I. Організація, самоорганізація та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

- за джерелом передання і сприймання навчальної інформації: словесні (розповідь, бесіда, лекція, пояснення, інструктаж) і практичні (вправи, алгоритмізація, практична робота);
- за ступенем самостійності мислення студентів: репродуктивні і творчі методи;
- за логікою передання і сприймання навчальної інформації: індуктивні (узагальнення), дедуктивні (конкретизація), аналітичні, синтетичні – навчальний аналіз, синтез, установлення причинно-наслідкових зв'язків;
- за ступенем керівництва навчальною роботою студентів: самостійна робота студентів, робота з книгою.

II. Стимулювання та мотивація навчально-пізнавальної діяльності.

Дидактичні (ділові, ситуативно-рольові та ін.) ігри, навчальні дискусії, інтерактивні методи навчання.

III. Контроль і самоконтроль, аналіз та оцінювання результатів навчання.

Індивідуальне і фронтальне опитування, письмові контрольні роботи.

11. Методи контролю

Поточне тестування.
Перевірка завдань самостійної роботи.
Перевірка індивідуальної роботи.
Поточний контроль.
Семестрова форма контролю.

12. Питання до іспиту з курсу «Основи природознавства з методикою»

1. Значення вивчення природи рідного краю у професійній підготовці дошкільних працівників.
2. Природні умови України. Характеристика екологічної ситуації. Взаємозв'язок елементів природного комплексу.
3. Геологічне положення та рельєф України. Вплив рельєфу на інші компоненти природного комплексу, врахування рельєфу в діяльності людини.
4. Характеристика основних елементів у рельєфі України. Основні височини та низовини, їх особливості. Гірські райони України. Своєрідність природи Українських Карпат та Кримських гір.
5. Клімат України, його загальна характеристика. Закономірності формування клімату, кліматотвірні фактори. Прогнозування погоди та використання місцевих ознак погоди у роботі з дітьми дошкільного віку.
6. Ґрунти України. Склад ґрунту та його утворення, родючість як основна характеристика ґрунту. Значення ґрунту як середовища існування живої природи (рослин, тварин). Характеристика ґрунтів, поширених в Україні. Охорона ґрунту. Формування у дошкільнят бережливого ставлення до природних ресурсів.
7. Води України. Роль води у природі, найважливіші властивості води. Характеристика водних ресурсів України. Проблеми охорони води та збереження водних ресурсів. Формування у дошкільнят умінь економно використовувати воду.
8. Роль рослин у природі та житті людини. Різноманітність рослинного світу України. Зональні та азонанальні закономірності поширення рослинності.
9. Поняття про природні рослинні угруповання - фітоценози. Штучні фітоценози як результат впливу людини на світ рослин (парки, сквери, газони, лісопарки тощо).
10. Найпоширеніші природні фітоценози, їх характерні риси.
11. Фітоценоз лісу, його ознаки. Види лісів, основні лісоутворюючі породи лісів України. Характеристика основних ярусів лісової рослинності (дерева, кущі, трав'янисті рослини, мохи та лишайники). Взаємозв'язки у рослинних угрупованнях, пристосування трав'янистих рослин до життя у лісі.
12. Луки як фітоценоз, види луків. Особливості життя рослин у заплавах луків, у сухих степах, на високогірних луках. Основні групи лучної рослинності (злаки, бобові, різнотрав'я), їх характеристика.
13. Фітоценоз водойми, основні яруси рослин цього фітоценозу. Спільні ознаки водних рослин.
14. Культурні рослини, їх походження. Характеристика основних культурних рослин: харчові культури (хлібні злаки, родини овочеві, олійні, плодові та ягідні), кормові, текстильні та технічні культури.
15. Роль тварин у природі та значення їх у житті людини. Різноманітність тваринного світу, систематика тварин. Принципи відбору змісту знань дітей дошкільного віку про тварин.
16. Поняття про взаємозв'язок живого організму, його будови та функцій з середовищем існування. Пристосування окремих груп тварин до існування у різноманітних природних середовищах.
17. Клас комахи - представники типу членистоногих, найважливіші особливості будови та пристосування до умов існування. Ознайомлення дітей з комахами, виховання бережливого ставлення до комах.
18. Клас риби - типові мешканці водного середовища. Пристосування риб до життя у водному середовищі.

19. Клас земноводні. Особливості будови та пристосування до життя на межі водного та наземно-повітряного середовищ. Ознайомлення дітей з окремими представниками класу земноводних, формування позитивного ставлення до них.

20. Птахи. Особливості будови та поведки птахів, що відображають пристосування до польоту. Відмінності у будові окремих частин тіла птахів, пристосування до різних умов життя (дзьоби комахоїдних та зерноїдних птахів, лапи водоплавних птахів тощо). Ознайомлення дітей з представниками класу птахів, виховання турботливого ставлення до них.

21. Клас ссавці. Особливості будови ссавців та пристосування їх до умов існування. Дикі та свійські тварини. Ознайомлення дошкільнят з найпоширенішими представниками ссавців. Охорона тварин.

22. Поняття про фізико-географічне районування території. Одиниці фізико-географічного районування. Природні зони.

23. Українське Полісся - фізико-географічна провінція зони мішаних лісів Євразії. Природні умови та народногосподарське значення Українського Полісся.

24. Зона лісостепу, особливості природи лісостепової зони.

25. Степова зона, її характеристика, Північна та Південна підзони зони степів.

26. Особливості природи субтропічної зони - Південного узбережжя Криму.

27. Значення вивчення людиною сезонних змін у природі. Народна фенологія як скарбниця багаторічних спостережень за сезонними явищами.

28. Причини сезонних змін у неживій та зайвій природі. Астрономічні та фенологічні межі пір року. Характеристика основних кліматичних сезонів.

29. Сезонні явища в неживій природі.

30. Сезонні зміни в рослин (зміна забарвлення листя, листопад, зимовий спокій весняне цвітіння та дозрівання плодів), їх пристосувальне значення.

31. Сезонні явища в житті тварин (ліняння, сезон міграції, зимова сплячка та заціпеніння), фізіологічна природа та пристосувальне значення цих явищ.

32. Ознайомлення дітей дошкільного віку з сезонними явищами.

33. Кімнатне квітникарство. Поняття про екологізацію предметно-розвивального середовища закладу дошкільної освіти як один з принципів дошкільної освіти.

34. Природа як основна база ознайомлення дітей з природою. Навчально-виховне значення кутка природи. Вимоги до відбору об'єктів кутка природи: врахування можливостей утримання об'єктів в умовах жилого приміщення, безпечність для дітей, відповідність вимогам програми, доступність догляду тощо.

35. Вимоги до розміщення об'єктів кутка природи. Способи організації кутка природи в приміщенні групи та в спеціальному приміщенні («екологічна кімната», зимовий садок тощо). Постійні та тимчасові мешканці кутка природи.

36. Кімнатне квітникарство у закладі дошкільної освіти. Значення кімнатних рослин. Різноманітність кімнатних рослин, особливості утримання рослин різних груп. Прийоми догляду за кімнатними рослинами, навчання дошкільників доглядати за кімнатними рослинами.

37. Утримання риб у кутку природи. Птахи у кутку природи. Ссавці – постійні мешканці кутка природи.

38. Значення ділянки закладу дошкільної освіти як бази для ознайомлення дітей з природою. Вимоги до планування і озеленення ділянки. Основні елементи озеленення (захисна смуга, живоплоти, газони, квітники, дерева та кущі на майданчиках), добір рослин, їх біологія і агротехніка.

39. Влаштування на території дошкільного закладу моделей природних фітоценозів (куточків лісу, луків), штучної водойми.

40. Город та плодово-ягідний сад на ділянці дошкільного закладу, їх планування.

41. Добір овочевих культур для вирощування на городі, їх агротехніка, навчання дошкільників вирощувати городні культури.

42. Добір плодкових дерев та ягідних культур для саду. Посадка саду та догляд за ним у різні пори року.

43. Тварини на ділянці дитячого садка. Влаштування тимчасового житла для тварин кутка природи у літній період. Утримання дрібних свійських тварин на ділянці (курей, кролів), влаштування кліток, догляд за ними.

44. Приваблювання птахів на ділянку дитячого садка, влаштування «пташиного стовпа», вивішування годівниць, поїлок, штучних гніздівель для птахів.

45. Методика ознайомлення дітей з природою як наука про використання природи у вихованні та всебічному розвитку дітей дошкільного віку.

46. Теоретичні основи методики ознайомлення дітей з природою як науковою дисципліною. Зв'язок методики з дошкільною педагогікою та дитячою психологією.

47. Природа як фактор загального психічного розвитку дитини.

48. Визначення основних завдань розумового, морального, естетичного та фізичного виховання дітей у ході ознайомлення їх з природою на основі сучасних наукових психолого-педагогічних досліджень (Н.Виноградова, Т.Куликова, Н.Лисенко, Л. Маневцова, С.Ніколаєва, З.Плохій, Н.Рижова, П.Саморукова, І.Хайдурова, Н.Яришева та ін.).

49. Екологічне виховання дітей дошкільного віку.

50. Аналіз сучасних програм ознайомлення дітей з природою та екологічного виховання.

51. Необхідність використання різноманітних методів та прийомів ознайомлення дошкільників з природою.

52. Залежність вибору методів ознайомлення дітей з природою від особливостей розвитку пізнавальної діяльності дітей різного віку та від змісту природничого матеріалу.

53. Загальна характеристика методів ознайомлення з природою. Класифікація методів ознайомлення дітей з природою.

54. Загальна характеристика наочних методів пізнання природи. Значення наочних методів у роботі з дітьми дошкільного віку. Класифікація наочних методів, безпосередні (спостереження природи та праці людей у природі) та опосередковані (використання ілюстративного матеріалу, моделей тощо) наочні методи навчання.

55. Навчально-виховне значення спостережень як методу пізнання природи. Характеристика спостереження як пізнавальної діяльності. Структура спостереження як методу ознайомлення дітей з природою. Види спостережень за тривалістю, за змістом, за дидактичною метою, за способом керівництва. Методичні прийоми керівництва спостереженнями природи дітей різного віку.

56. Значення використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні дітей з природою. Види ілюстративного матеріалу. Методика використання дидактичних картин та фотоілюстрацій у роботі з дітьми різних вікових груп. Своєрідність використання репродукцій художніх картин у роботі щодо ознайомлення дошкільників з природою.

57. Використання технічних засобів для демонстрації наочного матеріалу на заняттях та в повсякденному житті. Методика показу дітям мультфільмів та кінофільмів. Використання аудіо- та відеозасобів (магнітофон, телевізор, мультимедійний проєктор) в ознайомленні дітей з природою.

58. Моделі та моделювання у ознайомленні з природою, їх навчально-виховне та розвивальне значення. Види моделей. Моделювання динаміки розвитку різноманітних об'єктів та явищ природи як особливий вид пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку. Поєднання моделей з іншими методами ознайомлення з природою.

59. Загальна характеристика практичних методів ознайомлення з природою, роль і місце практичних методів у роботі з дошкільниками. Класифікація практичних методів ознайомлення дітей з природою.

60. Значення праці в природі як методу ознайомлення дітей з природою. Зміст праці в природі дітей різного віку. Форми організації праці дітей у природі. Методичне керівництво працею дітей різного віку. Використання ігрових прийомів у керівництві працею дітей молодшого дошкільного віку. Показ та вправляння як основні прийоми формування у дітей трудових умінь.

61. Роль і місце різноманітних видів ігор в ознайомленні дітей з природою. Дидактичні ігри природничого змісту, їх види та методика проведення з дітьми різного віку. Ігрові прийоми в ознайомленні дітей з природою.

62. Екологічний тренінг як один з варіантів ігрового вправляння дітей у встановленні взаємозв'язків у природі.

63. Метод «екологічних проєктів» як один з практичних методів ознайомлення з природою дітей старшого дошкільного віку, методика організації з дітьми практично-пошукової діяльності.

64. Нескладні досліди як метод ознайомлення дітей з природою. Дослід як вид спостереження, що організовується у спеціальних умовах і передбачає пошукові дії дітей. Види та зміст

елементарних дослідів із об'єктами та явищами природи. Структура нескладного дослідів та прийоми керівництва пізнавальною діяльністю дітей старшого дошкільного віку на різних етапах дослідів.

65. Значення словесних методів у ознайомленні з природою дошкільного віку. Психологічні основи використання словесних методів у навчанні дошкільнят. Класифікація словесних методів ознайомлення дітей з природою.

66. Розповіді вихователя як метод ознайомлення дітей з природою. Види розповідей та загальні вимоги до них.

67. Мовні логічні завдання як особливий вид розповіді.

68. Бесіда як метод ознайомлення дітей з природою. Види бесід та вимоги до їх проведення. Взаємозв'язок бесід з іншими методами ознайомлення дітей з природою.

69. Дитяча художня література як засіб ознайомлення дошкільників з природою. Використання у ознайомленні з природою різноманітних літературних жанрів (казок та реалістичних оповідань, віршів, загадок тощо). Методика використання природознавчої книжки в різних вікових групах ЗДО.

70. Основні форми ознайомлення дітей з природою. Необхідність використання різноманітних форм.

71. Фронтальні, групові та індивідуальні форми організації роботи з ознайомлення з природою в закладі дошкільної освіти.

72. Заняття як важлива форма організації навчання дошкільників. Види і типи занять з ознайомлення дітей з природою в різних вікових групах. Структура заняття.

73. Особливості методики проведення занять з ознайомлення дітей з природою у різних вікових групах.

74. Своєрідність комплексних та інтегрованих занять як форми ознайомлення дітей з природою.

75. Методика проведення занять з ознайомлення з природою у різновіковій групі.

76. Експедиції в природу як форма організації роботи з дошкільниками. Тематика та види екскурсій природничого змісту. Структура екскурсій.

77. Методика підготовки до екскурсій та її проведення. Післяекспедиційна робота, спрямована на закріплення, узагальнення та систематизацію отриманих знань.

78. Цільова прогулянка як форма роботи щодо ознайомлення з природою, відмінність її від екскурсій. Методика проведення цільової прогулянки.

79. Щоденні прогулянки на майданчику закладу дошкільної освіти, їх значення у ознайомленні з природою. Структура щоденної прогулянки.

80. Зміст фенологічних спостережень на щоденних прогулянках. Методи та прийоми роботи вихователя під час прогулянки.

81. Засоби фіксації знань дітей про природу. Ведення календарів природи і погоди.

82. Складання гербаріїв, колекцій, букетів. Повсякденні спостереження, праця і пошукова діяльність дошкільників у кутку природи.

83. Свята та розваги на природничому матеріалі.

84. Значення планування роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з природою.

85. Відображення завдань дошкільного закладу в галузі екологічного виховання дітей у річному плані роботи дошкільного закладу.

86. Методика планування навчально-виховної роботи щодо ознайомлення з природою у перспективному та календарному (щоденному) планах роботи вихователя.

87. Планування системи занять, екскурсій та прогулянок.

88. Планування роботи екологічного гуртка чи студії.

89. Методичне керівництво роботою з ознайомлення дітей з боку завідуючої та методиста дошкільного закладу.

90. Організація роботи методичного кабінету дошкільного закладу, як методичної бази для ознайомлення дітей з природою.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										
Змістовий модуль №1										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11

1	4	4	1	4	4	4	4	4	4	4
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Поточне тестування та самостійна робота							Екзам- ен	Сума
Змістовий модуль №1								
T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	40	100
4	4	4	4	4	1	1		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	відмінно
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизовувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабе їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	задовільно
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Опорний конспект лекцій.
2. Навчально-методичні посібники у локальній мережі університету.
3. Матеріали для самостійного опрацювання.
4. Методичні рекомендації для самостійної роботи.
5. Тестові завдання.
6. Мультимедійні презентації.

15. Рекомендована література

Основна

1. Беленька Г.В., Науменко Т.С., Половіна О.А. Дошкільнятам про світ природи. Старший дошкільний вік. Київ: Генеза, 2013. 112 с.
2. Беленька Г., Половіна О. Дошкільнятам про світ природи. Діти п'ятого року життя. Київ: Генеза, 2016. 96 с.
3. Беленька Г., Половіна О. Дошкільнятам про світ природи. Діти четвертого року життя. Київ: Генеза, 2018. 120 с.
4. Борисенко Н.М., Москова Т.М. Основи природознавства з методикою: Навчально-методичні рекомендації. Херсон: Айлант, 2008 64 с.
5. Горопаха Н. М. Виховання екологічної культури дітей: посібник для вихователів дошкільних закладів та вчителів початкових класів. Рівне : «Волинські обереги», 2001. 212 с.
6. Горопаха Н. М., Бочелюк О. І. Кімнатне квітникарство в дошкільному закладі. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 240 с.
7. Горопаха Н. М. Методика ознайомлення дітей з природою: Хрестоматія. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2012. 432 с.
8. Горопаха Н. М. Методика ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. Перша частина. Рівне : Волинські обереги, 2007. 408 с.
9. Горопаха Н. М. Методика ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. Друга частина. Рівне : Волинські обереги, 2007. 464 с.
10. Дорошенко Т.М., Мацько В.В. Основи природознавства з методикою в схемах та таблицях: навч. посіб. Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. 46 с.
11. Костенко Н. В., Окуненко С. В. Ознайомлення з природою. Подорож з Любознайчиком. Старший вік. Харків : Ранок, 2017. 128 с.
12. Левченко Т. Г. Рідна природа. Матеріали до занять. Харків : Вид. група «Основа», 2014. 224 с.
13. Лисенко Н. В. Еко-око : дошкільник пізнає світ природи. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 352 с.
14. Лисенко Н. Теорія і практика екологічної освіти : дошкільник-педагог. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2009. 400 с.
15. Лисенко Н.В., Лисенко О.М., Мацук Л.О. Ознайомлення з природою та основи проєкологічної освіти дітей дошкільного віку. Київ: Видавничий дім «Слово», 2019. 336 с.
16. Майхрук М. І. Ознайомлення із природним довкіллям. Методичні поради до проведення занять у дитячому садку. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 120 с.
17. Мандруємо екологічною стежиною : дослідницько-експериментальна діяльність дітей дошкільного віку в природі /авт.-упоряд.: С.Ю. Павлюк, Л.С. Русан, Г.І. Колосінська. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 168 с.
18. Марковская М. Уголок природы в детском саду. Москва, 1988.
19. Мацук Л.О. Методика ознайомлення дітей з природою: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2006. 192 с.
20. Мечник Л., Волошин О., Мечник І. Дітям про тварин. Тернопіль, 2006. 80 с.
21. Мечник Л., Волошин О., Мечник І. Природа України. Тернопіль, 2006. 80 с.
22. Недодатко Н. Г. Основи природознавства з методикою ознайомлення дітей з природою : Курс лекцій. Ч. 1-2 : навч. посібник. Кривий Ріг : КНУ, 2015. 214 с.
23. Ніколаєнко В. М. Екологічне виховання в ДНЗ. 2-6 років. Харків : Основа, 2011. 207 с.
24. Ніколаєва С. Любов до природи виховуємо з дитинства. Харків , 2007. 96 с.

25. Організація і проведення прогулянок. Молодший дошкільний вік. /С. М. Ванжа, Т. І. Ожимова. Харків : Ранок, 2017. 208 с.
26. Організація і проведення прогулянок. Середній дошкільний вік. /С. М. Ванжа, Т. І. Ожимова. Харків : Ранок, 2017. 208 с.
27. Організація і проведення прогулянок. Старший дошкільний вік. /С. М. Ванжа, Т. І. Ожимова. Харків : Ранок, 2017. 208 с.
28. Плохій З.П. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника. Навчально-методичний посібник до Базової програми «Я у світі». Київ: Світич, 2010. 144 с.
29. Приступ В. В., Штефан Л. Ю. Електронний посібник з «Методики ознайомлення дітей з природою». URL : <http://krempepdoshk.at.ua/load>
30. Розвивальні прогулянки в ДНЗ / уклад. Ю. М. Черкасова. Харків : Вид. група «Основа», 2014. 223 с.
31. Сухар В. Л. Дошкільнята на прогулянці. 3-4 роки. Харків : «Ранок», 2016. 144 с.
32. Сухар В. Л. Дошкільнята на прогулянці. 4-6 років. Харків : «Ранок», 2016. 160 с.
33. Сухар В. Л. Ознайомлення з природним довкіллям. Молодший дошкільний вік. Харків : Ранок, 2017. 176 с.
34. Сухар В. Л. Ознайомлення з природним довкіллям. Середній дошкільний вік. Харків : Ранок, 2017. 192 с.
35. Сухар В.Л. Ознайомлення з природним довкіллям. Старший дошкільний вік. Харків : Ранок, 2017. 208 с.
36. Тематичні та цільові екскурсії з дітьми 4-6 років /уклад. О. С. Тарасова, В. С. Березюк. Харків : ВГ «Основа», 2013. 189 с.
37. Тимофеева О. О., Тимофеев І. В. Кришталеві джерела: методичний посібник для педагогів та батьків з питань формування екологічної компетентності дошкільників. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 216 с.
38. Ткачев С. В. Впевнений старт: Хрестоматія вихователя ДНЗ. У світі природи. Харків : Ранок, 2017. 128 с.
39. Трембак К., Шевцова О. Екологічне виховання в ДНЗ. Харків : Основа, 2017. 224 с.
40. Фоміна О.Г., Марчук Л.Й., Тимошук Н.Й. Система реалізації завдань екологічної освіти та виховання дітей старшого дошкільного віку. Запоріжжя: Вид-во ЛПІС, 2012. 236 с.
41. Харченко Ю. Організація спостережень у дитячому садку. Харків, 2007. 144 с.
42. Черняк В. М., Бочелюк О. І. Озеленення ділянки дошкільного навчального закладу: Навч. посібник для студентів ВНЗ та пед. працівників. Частина 1. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 392 с.
43. Штефан Л. Ю., Приступ В. В. Методика ознайомлення дітей з природою в схемах та таблицях. URL : <http://krempepdoshk.at.ua/load>
44. Яришева Н. Екологічне виховання дошкільників. Київ, 2001. 55 с.
45. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою. Навч. посібник. Київ : Вища школа, 1993. 255 с.
46. Яришева Н.Ф. Основи природознавства: Природа України. Навч. посібник. Київ : Вища школа, 2010. 335 с.

Допоміжна

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу. URL : https://www.pedrada.com.ua/files/articles/2895/Metodychka_BKDO_2021_Pedrada.pdf
3. Беленька Г.В., Науменко Т.С. Знайомлюся зі світом природи. Зошит для дітей старшого дошкільного віку. Київ: Генеза, 2015. 48 с.
4. Беленька Г.В. Природничі науки у казках, запитаннях, завданнях, дослідках. Київ: Шкільний світ, 2011. 128 с.
5. Виховання дошкільників в праці /З. Н. Борисова, Г. В. Беленька, Н. М. Кот, М. А. Машовець, Н. Б. Кривошея. К., 2002. 112 с.

6. Впевнений старт: напрямок «У світі природи» /Упоряд.С.В. Ткачов. Тернопіль-Харків: Ранок, 2012. 128 с.
7. В'юнник В.О., Ханіна О. Г. Мій конспект. 3-й рік життя. I півріччя. Харків : Основа, 2014. 134 с.
8. В'юнник В.О., Ханіна О. Г. Мій конспект. 3-й рік життя. II півріччя. Харків : Основа, 2014. 166 с.
9. В'юнник В.О., Ханіна О. Г. Мій конспект.4-й рік життя. I півріччя. Харків : Основа, 2014. 166 с.
10. В'юнник В.О., Ханіна О. Г. Мій конспект.4-й рік життя. II півріччя. Харків : Основа, 2014. 208 с.
11. В'юнник В. О., Ожимова С. М., Ханіна О. Г., Чернишова Л. В. Мій конспект. 5-й рік життя. Осінь. До чинних програм. Харків : Основа, 2015. 152 с.
12. В'юнник В. О., Ожимова С. М., Ханіна О. Г., Чернишова Л. В. Мій конспект. 5-й рік життя. Зима. До чинних програм. Харків : Харків: Основа, 2015. 152 с.
13. В'юнник В. О., Ожимова С. М., Ханіна О. Г., Чернишова Л. В. Мій конспект. 5-й рік життя. Весна. До чинних програм. Харків : Основа, 2015. 152 с.
14. В'юнник В. О., Ожимова С. М., Ханіна О. Г., Чернишова Л. В. Мій конспект. 6-й рік життя. Осінь. До чинних програм. Харків : Основа, 2015. 176 с.
15. В'юнник В. О., Ожимова С. М., Ханіна О. Г., Чернишова Л. В. Мій конспект. 6-й рік життя. Зима. До чинних програм. Харків : Основа, 2015. 176 с.
16. В'юнник В. О., Ожимова С. М., Ханіна О. Г., Чернишова Л. В. Мій конспект. 6-й рік життя. Весна. До чинних програм. Харків : Основа, 2015. 176 с.
17. В'юнник В.О., Ханіна О.Г. Креативні прогулянки в дитячому садку. Харків: Ранок, 2019. 112 с.
18. Горопаха Н. М. Краще пізнати, щоб зберегти. Рівне, 1998. 76 с.
19. Гошко О.В. Природа наш дім – бережімо його! Формування екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Ужгород, 2015. 88 с.
20. Дерипаско Г. М. Впевнений старт. Майбутньому першокласнику: у світі природи. Робочий зошит. Харків : Ранок, 2017. 48 с.
21. Дидактичний матеріал «Зимові спостереження для дошкільнят та учнів 1-х класів». Харків: Ранок, 2019. 16 с.
22. Дидактичний матеріал «Весняні спостереження для дошкільнят та учнів 1-х класів». Харків: Ранок, 2020. 16 с.
23. Дидактичний матеріал «Осінні спостереження для дошкільнят та учнів 1-х класів». Харків: Ранок, 2019. 16 с.
24. Дитина в дошкільні роки: комплексна освітня програма. URL : <https://lib.pedpresa.ua/10791-dytyna-v-doshkilni-roky-kompleksna-osvitnya-programa-nauk-kerivnyk-krutij-k-l.html>
25. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/osvitnya-programa-ditina-nmc.pdf>
26. Довкілля : Хрестоматія /Упоряд. О. А. Біда. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 1999. 368 с.
27. Каплуновська О.М. Дошколятам про Космос: програма та методичні рекомендації. Запоріжжя: Вид-во ЛПКС, 2011. 172 с.
28. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/programakaluskasonyashnikdoshkilny-vik.pdf>
29. Концепція розвитку педагогічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncersiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
30. Крутій К. Л. Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі : традиції чи інновації? Монографія. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2009. 176 с.
31. Крутій К. Л., Стеценко І. Б. Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. ЗИМА-БЛОСНІЖКА. – 2-ге видання, виправлене та доповнене. Запоріжжя: Вид-во ЛПКС, 2017. 126 с.
32. Крутій К. Л., Стеценко І. Б. Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. ВЕСНА-ЧАРІВНИЦЯ. Третє видання. Запоріжжя: Вид-во ЛПКС, 2018. 136 с.
33. Крутій К. Л., Стеценко І. Б., Грицишина Т. І. Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. ЛІТО-ГРАЙЛИК. Друге видання. Запоріжжя: Вид-во ЛПКС, 2018. 200 с.

34. Крутий К. Л., Стеценко І. Б., Грицишина Т. І. Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. ОСІНЬ-АРАБЕСКА. Запоріжжя: Вид-во ЛППС, 2018. 120 с.
35. Максимчук Н. С. Основи природознавства з методикою. Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів. Рівне: МЕНУ імені академіка С. Дем'янчука, 2018. 40 с.
36. Максимчук Н. С. Основи природознавства з методикою. Плани та методичні рекомендації для проведення практичних та лабораторних занять. Рівне: МЕНУ імені академіка С. Дем'янчука, 2019. 48 с.
37. Максимчук Н. С. Підготовка майбутніх вихователів до формування у дітей дошкільного віку природничо-екологічної компетентності. Освіта дітей раннього та дошкільного віку в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (10-12 червня 2021 року). Луцьк: ФОП Іванюк В. П., 2021. С. 84-87.
38. Максимчук Н. С. Формування природничо-екологічної компетентності майбутніх вихователів засобами українського народного фольклору. Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (11-12 червня 2021 року, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка). Чернігів, 2021. С. 132-136.
39. Маляточко: програма розвитку дітей пренатального та раннього віку. Запоріжжя: Вид-во ЛППС, 2020. 90 с.
40. Моїсеєнко С. В. Предметний довідник. Природознавство 1-4 кл. Харків, 2017. 112 с.
41. Ніколаєнко В. М. Екологічне виховання в ДНЗ. 2-6 років. Харків : ВГ «Основа», 2014. 207 с.
42. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей молодшого дошкільного віку. URL : <https://vstart.com.ua/pedagogam/>
43. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей середнього дошкільного віку. URL : <https://vstart.com.ua/pedagogam/>
44. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку. URL : https://vstart.com.ua/files/programa_vpevnennii_start_2017.pdf
45. Парціальна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіті». Освітній напрям «Природничі науки, або Подорож Всесвітом». Запоріжжя: Вид-во ЛППС, 2020. 240 с.
46. Полевикова О.Б., Швець Т.А. Організація пошуково-дослідницької діяльності в дошкільній школі. Харків: Основа, 2018. 112 с.
47. Провозюк Г. Г. Барвистий світ навколо нас : метод. посіб. з питань екол. виховання дітей дошк. навч. закл. Тернопіль : Мальва-ОСО, 2007. 184 с.
48. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільня». URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdozhkillja_2017.pdf
49. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч. I. Від народження до трьох років. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/rozvitku-ditini-doshkilnogo-viku-u-svitinova-redaktsiyachastina-1.pdf>
50. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч. II. Від трьох до шести (семи) років. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/rozvitku-ditini-doshkilnogo-viku-u-svitinova-redaktsiyachastina-2.pdf>
51. Світ дитинства : комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/7svit-ditinstva-bogush.pdf>
52. Стежинки у Всесвіті: комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку. Запоріжжя: Вид-во ЛППС, 2020. 244 с.
53. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіті: альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку. Запоріжжя: Вид-во ЛППС, 2019. 148 с.
54. Україна : географічний атлас для дітей молодшого та середнього шкільного віку. Київ, 2006.
55. Фесюкова Л. Б., Григор'єва О. О. Пори року. Комплексні заняття. Харків : Веста : ТОВ Видавництво «Ранок», 2008. 208 с.
56. Цветкова М. Нова енциклопедія кімнатних рослин. Харків : ВД «ШКОЛА», 2013. 216 с.
57. Чекіна О. Ю. Природознавство: Таблиці та схеми для початкової школи. Харків : Ранок, 2017. 48 с.

58. Швайка Л. М. Організація спільної діяльності дітей раннього віку на прогулянці. Харків : Основа, 2016. 192 с.

16. Інформаційні ресурси

1. Основи природознавства. Природа України. URL : http://www.big-lib.com/book/52_Osnovi_prirodovnavstva_Priroda_Ukraini.
2. Природа України. Екологія, охорона природи, краєзнавство, довкілля, туризм... URL : <http://pryroda.in.ua/>.
3. Природно-заповідний фонд України. URL : <http://pzf.land.kiev.ua/>.
4. Лікарські рослини України. URL : <http://plants.land.kiev.ua/>.
5. Природа України. Червона книга України. URL : <http://nature.land.kiev.ua/red-book.html>.
6. Сайт для вихователів дитячих садків. URL : <http://vihovateli.com.ua/>
7. Все для дитячого садка. URL : <http://ditsad.com.ua/>
8. Скарбничка вихователя. Навчальні електронні матеріали. Angelok. URL : <https://anelok.in.ua/>
9. Методичний портал. URL : <http://metodportal.net/>
10. Катерина Крутій. Сайт для всіх, хто цікавиться проблематикою Дитинства, для теоретиків і практиків дошкільної освіти та студентів. URL : <http://ukrdeti.com/>
11. Навчально-методичний кабінет. URL : <http://ped-kopilka.com.ua/>
12. Шухлядка вихователя дитсадка. URL : <https://cabivosp.blogspot.com/>
13. Електронний журнал «Вихователь-методист дошкільного закладу» URL: <https://emetodyst.m CFR.ua/>
14. Електронний журнал Журнал ДЖМІЛЬ (ДІТЯМ: ЖИВОПИС, МУЗИКА І ЛІТЕРАТУРА) URL: <https://jmil.com.ua/2021-7>
15. Електронний журнал «Методична скарбничка вихователя» URL: <https://evykhovatel.m CFR.ua/>
16. Віртуальні бібліотеки, е-каталоги та довідники е-ресурсів. URL : http://intellect-invest.org.ua/educ_resources_virtual_libraries/.